

LE JOURNAL BIELORUSSIEN
"LA PATRIE"DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG
"DAS VATERLAND"

№28-29 (310-311)

Нядзеля, 15 ліпеня 1956 г.

Наступ на працоўных гарадоў і прамысловых цэнтрай

У выніку пастановы ЦК КПСС і Савету Міністраў СССР зь 9-га сакавіка гг. аб папраўках, дапаўненнях і зменах у статуте сельскагаспадарчай арцелі, было значна скарочана прыватная гаспадарка калгасных двароў, збільшаны выпрацоўкі на працаадзень, а абавязкавы мінімум працаадзейні мае пастаўляцца ў залежнасці ад «патрэбнасці працоўных затрат» ў грамадзкай гаспадарцы калгасаў» («Правда», 10. 3. 56).

Яшчэ больш жорсткія мерапрыемствы пастаўленыя прынцыпам супраць работнікам і служачым, якія маюць у прыватным карыстальнікі дамовую жывёлу. Апубліканы ў савецкай прэсе 29 чэрвеня гг. праект пастановы Савету Міністраў СССР «Аб мерах барацьбы з затратамі з дзяржаўных фондаў хлеба і іншых харчовых прадуктаў на корм жывёлу» («Правда», 29. 6. 56.) мае за мэту прымусіць работнікам і служачым у якіх-найкараецшым часе адмовіцца мець дамовую жывёлу, а, такім чынам, стварыць такія ўмовы для жыхароў гарадоў, што яны будуть змушаныя задаволіцца толькі тымі прадуктамі харчаванья, якія прыдзелены дзяржаве.

У найбольш цяжкія гады сямейныя работнікам і служачым звычайна заводзілі дамовую жывёлу. Неабходнасць прынцыпа спэцыяльнага закону, які фактычна адбірае ў работніка права на дамовую жывёлу, на столькі не абаснованая, што працаадзёцы былі змушаныя прыменіць спосабы нягодныя дзяржаўнай уладзе. Гэтак у праекце пастановы ёсьць месцы амаль незамаскаванага на-трулавання калгаснікай на работнікаў і служачым, якія маюць жывёлу. У праекце пастановы записана: «Жыхары гарадоў, якія маюць жывёлу ў прыватных карыстальнікі, на плоціні, як правіла, грашовага падатку, а таксама на прынцыпах да прымусовых паставак прадуктаў жывёлагадоўлі ў парадунаніі з калгаснікамі, якія абкладаюцца на-туральнымі пастаўкамі і сельскагаспадарчымі падаткамі».

Праект спасылаецца й на іншы аргумент прынцыпца закону. Кармленыне жывёлы збожжам, як быццам-бы «падрывае праводзяныя партый і ўрадам мерапрыемствы для забяспечвання палепшаныя прадуктамі харчаванья на-сельніцтва гарадоў і прамысловых цэнтрай». У сувязі з гэтым працоўныя звяртаюцца ў касцёльныя і цэнтральныя са-вецкія ворганы з просьбамі палажыць чи-націе гэтым ненормальным звязвішчам».

Праект пастаўлены спыненіца на ўва-дзеніні грашовага падатку ў прымусово-вага здаваныя малака і мяса для соб-снікаў жывёлы ў гарадох. Прынішыў ў вясену гэтае мерапрыемства, падугледжваеца ўсюды забараніць кармленыне жывёлы ў падрэзаках хлебам, мукой, кру-памі, бульбай і іншымі харчовыми прадуктамі купленымі ў дзяржаўных мага-зинах. За парушэнне гэтага пастановы віноўны будуть карацацца першы раз ка-рай у памеры 500 рублёў, а пры па-тэрных выпадках — 1000 рублёў. Кара мае сцягвацца ворганамі міліцыі. На ганд-леўні арганізацыі ўскладае абавязак супраца з хоцьбаючымі нормы прызначаных хлеба і іншых прадуктаў на адныя руки.

Праектам пастаўлены вyzначаюцца на-ступніны стаўкі грашовага падатку: «За адну галаву жывёлы ў год (ад 1 ліпеня да 30 чэрвеня): за карову — 500 рублёў, сvininu (стары за 2 месяцы) — 150 руб., авечку ці казу стары за год — 40 руб., працоўнага кана 1500 руб. і іншую працоўную жывёлу — 750 руб.; нормы пры-мусовых здачаў: за аднае каровы — 400 рубліў малака, з адной сvininu — 20 кгл. мяса (у жывой вазе) і з адной авечкі ці казы — 5 кгл. мяса (у жывой вазе)».

Калі ў сям'і работніка ці служачага апрача гаспадары і дарослыя вучня ёсьць не занятыя на працы ў дзяржаўных і ці каапэратыўных арганізацыях працаадзольныя сабры сям'і, дык грашо-вые падатак і прымусовыя пастаўкі па-вышаюцца на 50 працэнтаў. За кожную галаву жывёлы, якая ёсьць у гаспадары, больш за адну карову, сvininu ці авечку, грашовы падатак і пастаўкі ма-дакі ды мяса сцягваюцца подвойна.

Апрача мерапрыемствы падатковага

характару праект пастаўлены прадугледжвае дай права Саветам міністраў сави-зных рэспублік «з санітарных мерка-ваньні» забараніць жыхарам гарадоў назначна скарочана прыватная гаспадарка калгасных двароў, збільшаны выпрацоўкі на працаадзень, а абавязкавы мінімум працаадзейні мае пастаўляцца ў залежнасці ад «патрэбнасці працоўных затрат» ў грамадзкай гаспадарцы кал-гасаў» («Правда», 10. 3. 56).

Урад ня скрывае юнія сумялаеца, што работнікі ѹ служачы ў выніку пастановы будуть змушаныя пазбывацца жывёлы. Пагатом прапануеца калгасам і саўгасам арганізація закуп жывёлы ў на-сельніцтва гарадоў і работніцкіх цэнтрай.

Рэзанаваны ѹ жыцьцю гэтае паста-

новыні бязумоўна адмоўна адаб'еца на забясьпечаны насељніцтва гарадоў і будзе мець наступныя вынікі:

1) Самая пастанова ня будзе мець спа-чуваны ѹ падтрымкі працоўных гарадоў і прамыловых цэнтрай.

2) Абыдомо ѹ выбар прадуктаў хар-чаваныя на рынку значна звініцца пры адначасовом росьце цэнту.

3) Устанаўленые суровое кантролі за вызначаным хлеба і іншых прадуктаў пад-водзіцца ўстанаўленымі нормамі у вады-ніх руках съветыцаў абы тым, што дзяржаўны гандаль ёсьць няздолны пашырыцца, якім чынам і кім яна мае аблікоўвацца.

4) Агульная колькасць жывёлы бязумоўна звініцца, пры пэўным паболь-шичыні ў звініцца, якім чынам і кім яна мае аблікоўвацца.

5) У выніку адабраныя жывёлы ад-хыхароў гарадоў і прамыловых цэн-трай матар'яльнае паложаныне работні-каў і служачых, асабліва шматсямейных, разка пагорышыца.

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-
ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BACKAUSCHNA“ („VATERLAND“)

Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Bačkausčna“ („Das Vaterland“),

(13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck: „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 8, Rosenheimer Str. 46 a
Цена паза Нямеччынай: ЗША — 20 цэнтаў, Канада — 20 ц., Ангельшчына — 1 шылінг, Францыя — 20 фр., Бэлгія — 5 фр., Аўстралія — 1 шылінг.
Аргентына — 2 пэзо. У іншых краінах раўнавартасць 15 ам. цэнтаў.
Цена лётніцкай поштай у заакіяніскіх краінах — 30 ам. цэнтаў. — Падвой-
ныя нумары каштуюць падвойна.

Банковас конто: Zeitung „Bačkausčna“,
Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 50 Н. ФЭН.

THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER
"THE FATHERLAND,"

ГОД ВЫДАННЯ 10

Пагарды няма

Да пытання «нашаніўскага тону»

У вадказе на Купалаўскую анкету (gl. «Б-на» № 307—308) С. В. пісаў наступнае:

«У нас часам з ноткамі пагарды га-
ворыца аб «нашаніўскім тоне» — аб
плачы, съязлівасці і скаграх. Гэта,
на мою думку, і несправядліва, і не-
раўдзіва. Нашаніўскі тон ня быў наду-
маным (як іншы раз натыкаю) або
надзілім, а быў прыродным і інтынктоўным. Ён ня быў
выяўленым слабасці ці нізпіўнена-
сці званаю адраджэння, а якраз на-
адварот — паказыкам іхнага беспа-
сроднага ведання народнае душы ї
псыхалёгіі Беларуса. На вялізарнай во-
латаўскай працы, праробленай ім, на
іхнай спадчыне, лёгка ў нас, часам вы-
сакалёгічна, дэкламаваць свае паустуля-
ты...»

Калі трэба пагадзіцца з аўтарам гэтых словаў, што да самога ацэны працы пра-
бліменай «нашаніўцамі», дык нельга
згадзіцца прынамсі з думкай пакаленімі
запітаванымі сказамі.

Перадусім у нас ніхто з ноткамі пагарды не гаворыць аб нашаніўскім тоне як такім. Але затое, калі гэты тон чуецца
у вусні нашага пакаленінъ — ён зусім не на месцы і тады бязумоўна,
ніярдка прыходзіцца даваць гэтому звіні-
шчыцу адмоўную ацэнку. Інакші ка-
жучы — ёсць меа свой час і месца.

Гісторыю кожнага народу ці паасоб-
ных аспектах гэтае гісторыя можна умо-
воўна падзяліць (што здрэштава і робіцца) на
паасобныя пэрыяды, зь якіх кожны мае
свае характэрныя рысы. У гісторыі белару-
сікага адраджэння нашаніўства было
таксама адным з пэрыяду, што меа
таксама падзяліцца з пэрыядам, што
дыкія пачынала працу на ягоных фун-
даментах. Прызнаючы гэта мы зусім не
змененым значаньнем самога нашаніў-
ства а толькі згодзімся з лёгкай пры-
чынавага павязанынъ падзею.

У нас ніхто ня ставіў і на ставіць пад-
сумеў вялізарную ахвярнисць, вытры-
валасць ды стойкасць адраджэння
пэрыяду «Наша Ніўя», як і ніхто не
закідае ім пэсымізму ды мінорнага на-
шаніўскага тону. Але нельга забывацца, што гэтае бачына наша гісторыя ўжо
прачытаная, пэрыяд закончаны. Для ін-
шых аbstавішнай, іншых часоў належыцца
іншыя тон, іншыя мэтады. З моман-
там, калі прагучылі словы ўзвышэніць,
нельга вяртацца да патрабаванынъ
«лодзімі звінішчы». Гэта было-б рэу-
значным з наўпрызаным усіх пас-
лійных даслідніць, аж да нашых часоў
уключна.

Што да нашаніўскага літаратуры, дык
сам Купала ўжваў, што сумны тон па-
стаяці і пісменнікі таго часу з'яўляюцца
з'яўлішчамі толькі часовым, апраўданым
адзіненімі аbstавішнай, якое пазней
сама звінікне. Аб гэтым съветчык яго-
ныя словаў адказу В. Ластоўскуму («На-
ша Ніўя», 1913, № 30), калі ён, пасыла-
ўшы пісменнікаў прычынай ўпісізму ў суму
беларускую пазіцію, пісаў: «Гэткім,
вось, спосабам, не магла не паўстаць
крыху, а можа ў праз меру гаротнія
нашаніўскае пэрыядычнай, вытры-
валасць ды стойкасць адраджэння

(Заканчэнне на 2-ой бачыне)

Злачынная практика

(3 радыёвой хвалі «Вызваленіне»)

Бальшавіцкая прапаганда на Беларусі пры кажнай нагодзе ўспамінае аб вя-
лікім «дабрадзеўстве», якое быццам пры-
несла Беларусам бальшавіцкую ўладу.
Гэтым дабрадзеўствам з'яўляецца г. зв.
«сацыялістычнае дзяржаўнасць». Што-
ж гэта за птушка, гэтае «сацыялістыч-
нае дзяржаўнасць», якую бальшавікі
насадзілі нам сілою пасыльна здзініх
нашаніўцаў гарадоў і прамыловых цэн-
трай. У сувязі з гэтым працоўныя звяр-
таюцца ў калгасах і саўгасах за раз-
ных землях. Там, зразумела, расейская мова
будзе ім больш патребна, як беларуская.
Але гэта толькі частковая выяўленіе.
Справа ў тым, што калектывнае кіра-
ніцтва практыграе далей і нават паглыб-
ляе сталінскую палітыку дэнацияналіза-
цыі падсавецкіх народоў, намагаючыся
прывіць штучнае ѹ недарэчнае паняніце

маладых спэцыялістічных. Пасыль сканчы-
ні ўспоміненых навучальных устаноў, яны будуть
расцеяныя ў савецкай імпра-
зыі на розных новабудоўлях і цалінных
землях. Там, зразумела, расейская мова
будзе ім больш патребна, як беларуская.
Але гэта толькі частковая выяўленіе.
Справа ў тым, што калектывнае кіра-
ніцтва практыграе далей і нават паглыб-
ляе сталінскую палітыку дэнацияналіза-
цыі падсавецкіх народоў, намагаючыся
прывіць штучнае ѹ недарэчнае паняніце

чорных дзёз свае навейшасці. Адзін-
надціцца з'яўлішчамі толькі часовым, апраўданым
адзіненімі аbstавішнай, якое пазней
сама звінікне. Аб гэтым съветчык яго-
ныя словаў адказу В. Ластоўскуму («На-
ша Ніўя», 1913, № 30), калі ён, пасыла-
ўшы пісменнікаў прычынай ўпісізму ў суму
беларускую пазіцію, пісаў: «Гэткім,
вось, спосабам, не магла не паўстаць
крыху, а можа ў праз меру гаротнія
нашаніўскае пэрыядычнай, вытры-
валасць ды стойкасць адраджэння

Літаратурны Дадатак

ВАСІЛЬКОВЫЯ ГАДЫ

Адцвілі сады.
Завілі ружы.
Цьвілюю
парог вясны цвіще...
Вышайзе,
чую,
сылізім вужам
із пад ног
цяплю маіх уzech...

У палёх
смуглелюць думкі,
дзеі,—
васільковыя,
юнацкія гады!..
Над кавалачкам
цьмінным
надзеі
пляміца
куравы горкі дым...

Зачыняю дзъверы —
голос чую...
Не май —
чужая маладосьць...
Чым-жа я
цияпер цябе рашчуло,
нежаданы,
прикры ў хаце госьць?

Не чакай...
І словам не пацешу:
горам
съмех
у горле хрыплым скут.
Ля крыніцы
сум даўно ўжо чеша
цияжкіх сноў
халодную луску...

Віцебск, 1938

ШЛЯХ ЗУСІМ ВУЗКІ
Пасыль лета
гаспадарыць восень,
а па восені —
у пene завірух,
акалелы месяц
спорна косіць
трапялткую
палахлівых зор іку.

Сыплюща
кавалачкі вышыняй —
непамерлія зародкі
хаства...
І скрыпці
дарогаў хрыплых шыт,
і шчыміць
зямлі настылы твар.

А далёка —
там,
за сінім морам,
распякаюцца,
плывуць,
звініяць пяскі.
Эўкаліпты
з хвалімі гавораць...
а мы ім —
ні слова:
шлях зусім вузкі...

Менск, 1941

АХВЯРА

Маліся-ж, бабулька, да Бога,
Каб я панам ніколі ня быў:
Ня жадаў-бы ніколі чужога,
Сваё дзела як трэба рабіў.

Каб прад меншым я носу ня драў,
А прад большым я корчыў съпіны,
Каб грэх свой прад самой я пазнаў,
У другіх каб я відзеў віны;

Чужых жон каб я вёў да граху,
А сваю каб як трэба любіў,
Каб мне дзееці былі у слуху,
Каб я бацькам для іх век дажыў.

Каб людзей прызнаваў за братоў,
А багацце сваё меў за іх,
Каб за край быў умерці гатоў,
Каб я прагнушай айчыны чужых.

Каб я Бога свайго не акпіў,
Каб на зрадзіў за гроши свой люд,
Каб свайго я добра не прампіў,
І нізашта я не меў чужы труд.

Каб падвойчы мнё гроши я браць
За праданы кусочек ралілі,
Каб сваю мнё зямельку гарашы
І памерці на ёй хоць калі.

Дык прасі-ж ты у Бога, малі,
Каб я панам ніколі ня быў!

НЯ ЦУРАЙСЯ

Ня цурайсі мяне, панічок,
Што далонь пакрываюча мазолі:
Мазоль — працавітых значок,
Не заразіца цябей ён ніколі.
То мэдалі за труды і за муку,
Не хвароба якая з заразы.
Ня стыдайся падаць ты мне руку,
Бо на гэтай руці німа сказы!
Эй! Съмляй адкрывай галаву

УЛАДЗІМЕР ДУДЗІЦКІ

Падбітыя рытмы

МАЛАДЗІЦА

Як каралі і калечылі —
не галасіла,
толькі тварам
сінім
прыпадала да зямліцы.
Гэтакую,
як той камень крамяністы,
сілу
мела
шчуплацеляя
у целе
маладзіца.

Словам не азвалася
да ворагаў
ніразу
і павекаў не расплюшчыла.
Каму?..
Навошта?..
Заплаціла маладзіца
катам
за образу
ня чым небудзь,
а жыцьцём —
найдаражэйшым коштам.

Галасілі не равесьніцы —
бацькі, сястрыцы...
Покатам кацілася
над полем
галашэнне.
Ля вазёраў нашых,
сініх,
паміж лозаў ніцых
унураўся
нейтраплены пошчак
у імшэнікі.

А лясы —
бары сунічныя —
на хіб зялёны
падымалі
і вышэй яго шпурлялі —
ўгору,
каб пачулі не адны мы —
цэлы съвет...
мільёны
пра вялікае
пад Менскам нашым
гора...

Вэнэцуэля, 1955

НЕ ПРАБУДЖАНАЕ СОНЦАМ РАНЬНЕ

Не хвалю нічога
і ня ганю, —
яно ўсё мінулася,
але
водгульле
расыцёртага змаганья,
попел сноў,
вясны
і лёс калек,
помнікі
і слова —
чалавек,
вобразы

На паклон мой табе да зямлі;
Я твай галавы не сарву,
І маёй вы-б, паны, не ўзялі.
Не ўцякай ад маёй ты сярмягі!
Мне ня стыдна у ёй ані чуць,
Вот твой храк я на меў-бы адварі,
Чортай храк на сябе апрануць.
На кашулю глядзіш крывым вокам,
Што у хаце мне бабы пашылі,
Пратацела яна мaim сокам,
Цэлы тыдзень яе не памылі...
А тва-ж? як той снег, як папер,
І пацеў хто, і ткаў, і бяліў,
І хто шыў, і хто праў... а цяпер
Ты той пот на сябе узваліў.
І кашулі тэй мне было-б стыдна,
Што я сам на ёе гараваў.
Хоць бляйша яна — не завідна, —
Не вазму, каб ты мне й дараваў!
А кінь вокам на хату маю:
І цяч, і гніе, і крывая,
У сядэздіне гной, і стаіць на гнаю,
І дзіўлюся я сам, як трывает?
Ня дзіўся, панок, як жыву, —
Мне ніхто не памог будаваць,
Хоць ляним я у съвеце слыву,
А магу съвет карміц-гадаваць.
Ты-ж пазнаў, што у книжках стаіць,
А там разуму шмат ад вякоў,
І ўсё можак па книжках рабіц;
А дзе-ж книжка для нас, мужыкоў? —
Дзе-ж нам разуму столікі набраць? —
Знаем толькі загон ды саху,
І жывём, каб касіць ды гарашы,
Ды жывём мы у Божым страху.
Каб умей кіраваць я пяром, —
Я-бы книжку шчыркаў, як папар,
Я-б аб тым, як мы сеем, гаром,
І як косім, і жнём Божы дар.
Можа-б ты прачытаў той грымзол
І да працы набраў-бы ахвоты,
Шанаваў-бы мужыцкі мазоль,
Ня цураў-бы мужыцкай бядоты,
І падаў-бы руку мне, сяляпому,
І давёў-бы мяне да дарогі;

на сплямленым экране —

յсе яны
сыцігуюць,
часта сяняцца,
пераймаюць
на жалобным пляцы
і выразна кажуць мне:
«У вочы
раніцы
пільней
вазьмі зірні!..
Калі сум
съязьмі
іх надта точыць, —
сам зувглее
ў зутрашнім вагні,
ледзьве
іскрай прысадку
крані
волю моцную
на спадзе ночы...»
Гавару усім ім:
«Не бахося
пазіраць у вочы
Беларусі...»
На зямлі
я тое толькі ганю,
што іржою ганьбы
запліну...
Мужнаму —
сыплява гім змаганья,
прад памерлымі —
зямлі чалом...
Мулянецца
камянім вузлом
не прафіджанае
сонцам ранье...
І чаму-ж,
ахвяры цяжкіх мук,
не паднім
сваіх мільённых рук?
Не сказаць:
«Шпарчай!

Мацней!

Мужнай! —

ня скіпець каб сяньня

на ражне?

Мюнхэн, 6. 7. 56

СЯБРЫ

Сустрэліся сябры маленства
каля парку.
— Адкуль?...
— Куды?... —
цікавіўся скалечаны,
бязрукі.
А той —
крывы —
з крывей,
запечанай на карку,
ня чуў —
стагнаў,
ад болесыці
зъгінаючыся крукам.

За mestам
тлеў
над прысадкам
паволі

вечар, —
дыханьнем хвяляў
цёплых,
траў
няўгойнасьць ранаў лашчыў.
— Хто-ж крылы паламаў
і гэтак іх знявечыў?
Бяскрылы на зямлі —
ні госьць,
ні гаспадар.
Прапашчи...

А месяц —
плыў і плыў,
п'ючы валугу сіні
з ражка пуховага
вальнююткай,
цьмінай
балачыны...
І нам хацелася,
каб боль
плыў на асіннік,
і каб сабры
жыцьцё
жывымі ўбачылі вачыма.

Зальцбург, 1946

НЯ БЫЛО І НЯМА...

Ня было і няма
весялосыці.
І ня будзе.
І песня памрэ.
Сіння стогне,
як звон,
на памосце
заўтра змоўкне
пад хвялямі рэк...

Не прачнецца.
Рабінавым сокам
пахварбуюцца
віру кругі...
На каменінях
у моры глыбокім
рытмы сыціснуща
сумам тутім...

Каракас, 1948

МАМА

Родная, любая мама,
дўга чакаю ліста я.
Можа хто іншы дзе, мама,
сягоньня яго лістae?

Любая, добная мама,
цяжка, а рады ніякай.
Мусіць, радзіліся, мама,
мы пад няспогадным знакам?

Добрая, бедная мама,
хіба-ж ня чорная сіла
съвету нядобрага, мама,
нашыя радацьць скасіла?

Бедная, кволая мама,
жыць, кажуць, болей ня мушу...
Хто-ж прыгадае дзе, мама,
нашыя съветлія душы?

Вэнэцуэля, 18. 9. 1955

(Працяг на 5-ай бачыне)

Ня блудзі-бы і я сярод лому
І калючак, што раняць мне ногі!
Ой, раніль і ногі, і серда,
У сэрцы няянавісьць, злосць родзяць,
Дзяржаль у твай паняверцы,
Да зрады вядуць, ад праўды адводзяць!..
Даруй-жа сяляпому, што ходзіц ён крыва,
Даруй, што на відзе, хоць плача.
Вобмацкам ходзіць сяляпя — на дзіва.
Відзючы-ж у яму як скача?!

У вадрознасьць ад Няслухоўскага, Багушэвіч канцэнтру-
еца на сацыяльнай праблемнасьці, як на вылучнай мэце свае
пазіціі. Літаратурнасьць у яго выразна на у мэтах, а толькі ў
дарогах творства, і утрымваецца адно на ўзроўні канечнага
мінімуму, не адцягаючы ўвагі на сябе. Паэта на спыняеца
перед парушэнніямі час-часам із тагата мінімуму, заняты вы-
лучнча сацыяльным свае мэты-выражэння сацыяльнае праблем-
насьці. Паводле трапнае ацэны Максіма Багдановіча, Багушэ-
віч верш «ня білічышь выборнасцяյ апрацаўнання, ды
затое адзначаецца відлінай энергіяй выражэння», ён «просты
суроў». Гэтаке Багушэвічава настаўленне, перанятае на-
шай літаратурай XX в., моцна й доўга прымеца ў ёй.

У пададзеных Багушэвічавых вершах можна асачыць усе
тыя, актуальныя для XX в. і актуалізаваныя ім маменты, што
адзначаліся ў спадчыне Няслухоўскага. Аднак, тут яны ўсё
больш выразна інтэрграваны ў вадзінным камплексе — кам-
плексе «Мужыкоўства», «Мужык» для Багушэвіча ўжо на
толькі суб'ект літаратуры, але і жаданы ім суб'ект гісторыі.
Адсюль найперш апалётэтыка «мужыка», начатая яшчэ адным з
Багушэвічавых папярэднікаў, Ф. Тапчоўскім (псэўдонім
«Хвэлька з Ружэніці»), з мэтай праставіць гэтага «мужыка»
як фактычную аснову народу, грамадзтва, як прадацтвору ма-
тар'яльных вартасцяў, спажываных усімі (ды не самым «му-
жыком»!), як носібіта высокіх вартасцяў маральных, страч-
ных усімі (ды не самым «мужыком»!). Адсюль і, з аднаго боку,
жаданы сацыяльныя самаізяццы, ды кансерваторы «мужы-
ка» з мэтай захаваныя яго ад самакарупцыі пры «выхадзе ў
паны», і, з другога боку, жаданы увядзенія ў той сацыяль-
на ізяліваныя круг «мужыка» ды інтэрграніваны ў ім інтэлігент-
ных носібітаў вартасцяў з-па-за гэтага кругу («па-
нічоў»), што прынеслы-б «мужыку» гэныя канечна ў адзіна
патрэбныя яму вартасці, сваім парадкам адраджаючыся ў
самі духова ад «няцураныя» вартасцяў ягоных.

(Далей будзе)

Падбітыя ритмы

(Заканчэнне з 4-ай бачыны)

ПЕСНЯ

Прышоў з даўніны апрычоны наш голас,
вялікі і мочны, і песьняю стаўся —
тканінай цудоўных і фарбай, і гукаў,
і шэлестаў-шумаў, і подыхаў-плыняў,
павеава духмальных, і лозаў, і зёлак,
гэбуй і асельц, і звонаў крынічных, —
чысьцоткіх, як сълёзы, як душы людзкія.
Налітая сумам лясаў і болатаў,
жыла, і расла, і пад сонцам мацнела;
ад межаў да межаў капілася вольна
зь вятрамі і бязі ветру — высока і нізам;
із пойдну на поўнач, з усходу на заход
плыла, узвівалася ў хвалі рачныя
і горы на скрутках вірлівых тапіла.. .
Праз горы, праз мора, праз акіян
наўсуперак лёсу імчалася ўпарты
і съмела лунала пад зорамі неба —
пад створам блакітным дзівоснага сьвету.
І слухалі людзі, і самі сплювалі
ды іншых пляштона цешылі песьняй.
Ні холад ільдзяны, ні сълёка пустольны —
нізе не скавалі яе, як здушылі,
а вельмі-ж хацелі зняславіц, усымеріць
чужкія, далякі злонія зыкі.. .
І млелі ўсе хіўія зводнікі вуліц,
пачуўшы спакусныя, пльныны гукі —
журботны узвіві «Беларуское песьні...»
Здала навальніцы прышлі, загрымелі.. .
Зялёных маланак съмяротныя стрэлы
спынілі і выцялі нашу песьню, —
упала, як камень, на беразе кручи.. .
і доўга чутны бытіе болесці ўзрыды.. .
І плакалі людзі, съцікалі далоні,
а стрэлы ўядаліся ў іхнае цела
і нішчылі моўчкі за любасць да песьні.
*

Прабілася песьня праз тысячи міляў.
Спатоліўшы сілу ў дарозе нялёткай,
упала ізноў на халодныя скалы,
і голас спыніўся пад сънінамі Альпаў.
Галосяць і б'юца ад болю і крываў
адрыўкі мэлдыўку роднага краю,
і стогнучь, як буры, налітая гневам,
на чорных абваалах падбітыя ритмы.
Яны-ж не памруць, бо жывія жыць мусяць!
І толькі сягоніня, у час крутазлому,
падломаны голас, надрыўны, журботны,
шчапаеща, крывашы горла граніту,
крывавіцца, мосьцічы жорастам війсьце.. .
Праб'еца! Напішыся сокай жывільных,
падыміца вішай, скране няжывігова
і горам прыбітага, роднага брата
словам, ад сэруча што йдзэ, абнадзеіць.
Не! Як зынішчальна нашая Песьня!

Аўстрыя, 19. 7. 46

ЖОУТАГРЫВІСТЫЯ ХМАРЫ

Спад стопаў-пустак прытаўклі —
ся жоутагрываістыя хмары...,
ляглы на сінім неба твары —
над ліпкай цвіліяй трупнай тлі,
тутой, тхнівом пярхотнай гары,
брывнялым сочывам ральлі,
наспорам, сном залёней съпелі —
і ўвачавідкі скамянялі.. .

У дэйкім вобмегу зямлі
нат' камяні і тыя млелі,
чайны спыняліся на мелі,
і хвалі гнуліся, гулі
ад гневу, хрыпілі і нямелі,
чарнелі, быщам-бы вуглі,

а хмары, сунучыся далей,
жуду грымотамі гайдалі.. .

Вятраты з заходніяй стараны
сыпраўліся з наплывамі чэрні.
І мы да ранняя на вічэрні
ўсе чиста — дочкі і сыны —
маліліся, каб тыя церні, —
вянкі згібенія й сатаны,
рукамі прышлае напасці
на цемя сатане пакласці.. .

А дзень той, мляўкі і ляны,
падбіты громам жоутай засыці,
марнёй, губляўся ў фарах масыці
зьнішчальнай прышласці. Званы,
каб не адваражыцца украсыці
мор душаў, плакалі.. . Яны
Усемагутнага праслі
паслаць праклён чужацкай сіле.

Менск, 1942

НА СТАНЦЫ НАЧЫ

(зь дзёньніка)
Куды імчыши мянне, цятнік?
Спыніся, на імчы!
Гусыцеюць жоутыя агні
на станцыі начы.. .

Гавораць: «Побыту, пакуль,
німа табе нідзе.. .»
Адзін, як зерне та таку,
і я ў такай бядзе.. .

Назад — няўцешны паварот,
наперад — боль і сум.. .
Відаць, да д'ябалскіх варот
вятраты душу нясуть ..

Беларуская футбольная дружына «Пагоня». Стаяць зь лева на права: А. Лук'янчык, А. Міраеўскі, В. Лукашевіч, Ул. Літвінка, А. Пракаповіч, Ю. Шымышкі, Я. Яроховіч, Р. Мікуліч. Сядзяць: Т. Пагуда, В. Валюкевіч, М. Мітраховіч, Д. Мэнкэр, Т. Шыкалюк, В. Кергарт.

К. ЮХНОВІЧ

КРАСКІ

З того часу, калі Аўтушковіч пабываў на Далёкім Усходзе, на расейска-японскай вайне, ды наглядзеўся ўсялкай падобы съвєту, яму не захадзелася жыць на сваім родным сіле. Ён асяліўся ў Менску на Нямізе, недалёка ад Свіслачы, бадай на самым сэнеры Кірмашовага пляцу. Знайшоў лёгкую працу: даглядаў чысьціню на пляцы. Падмітаючы пляц, яму часам траплялася знаходзіць дробнечкі мэдзянікі трошы, яны памагалі апчаджаць невялікія заработка. Далі яму дармавую гасподку з адным вузенским вакном, бы там у ім неба съязвалі свае канцы. Але яно было добрым прафорцам: Аўтушковіч мог бачыць праз яго, што робіцца на Кірмашовы пляц.

А каб не цярпець ад съюзкі ю вары, Аўтушковіч выклік у ёй печ з куску цыглы й каменіні зі Свіслачы. На працягу свае працы ён меў ад гандляроў і мясцове ўпраўы паахвалы й падланоты. Так стала здарвіца, што апрача мэдзянікі, знойдзенага раз на колькі месяцаў, гандляры пачыналі прыкідаць яму такога-сякога граша за чыстыя ўзлікі і сталь, за памогу пасекі мяса, скласці цяжкія мяхі. Ён бацькоў. Уладзіў добры гарнітур і боты; зазвеў ката ѹ кошку — меў выручкі ад паненак за каяцініт.

Аўтушковіч тады яшчэ на думай жаўніца. Ягоная мужчынская цепрасць была вельмі съціпала. Выпішы шклянічку гарэлкі, ён лятаў: «Адно разбагацець! Разбагацець! І найпрыгожая тадэ за кульгавага выйдзе».

Так што жыцьцё спаткала ў Аўтушко-

віца зусім мала клопату. Ён не цвяляў яго надмернасцяй жаданіні і не цягніўся ўнікаць на ягоных тайніц. Ён трываў толькі адну ахвоту: даць таму-саму калекцыі старцу ўбожыну, і прыгэтым із собскай боскасці падумаць: усё-такі лепш мець памерлых, чымсці гонных паддэўпай з голасам жыцьця. А то, бывала, паважаў сказаць і паказаць ім у прыклад самога сябе:

— Кульгаеш? Кульгаю і я.. . Расквет адзін!

Што значыла «расквет адзін», ведаў толькі сам Аўтушковіч.

А пакуль ён абвежаўся падмітаннем кірмаша і бластавенствамі свайго асабістага існаванія на зямлі, іншыя людзі таксама пераменяваліся. Настырліва

КУТОК МОВЫ

Да правапісу чужых словаў

БЕЛАРУСКІЯ ХОРМЫ ЗЛУЧЭННЫЯУ СУГУК + ia,io ЧУЖЫХ СЛОВАЎ.

Злучэнныи сугук + ia або сугук+ io бачым — die Bibel, die Portion, die Gilde; бываюць часта ў канцы словаў, звычайна на грэцкіх або лацінскіх; адно зредку de; у нас было-б — біблія, порца, гільда, губернія.)

Наколькі хормы на -а, -я з папярэднім сугукам пашираны ў беларускай народнай мове, відаць із таго, што сп. Троська, каторы цікавіся народнай мовай, назіраў і запісаў ейнія асаблівасці, натыкаючыся на яны ў сяродзіне словаў. А колькі радкамі ніжэй др. Ст. Ст. сам прыводзе слова губернія (а на губернія) і дадаець, што «Гэтак сама пісменнік Кузьма Чорны, які шмат руцішай аб культуры беларускай мовы вуснамі беларускіх сялян — герояў сваіх твораў ужывалі гэтыя формы, што і др. Я. Ст. Значыцца формы такія на выдуманыи Кузьмом Чорным, ён іх узяў ад народу некаторых мясцовасцяў Беларусі. Вось-ж, супроці сваіх пачатнае заявы, сам аўтар мусіў прызнаць, што ёсьць хормы і на -а, -я, зн. на -а з папярэднім мяккім або зацьвярдзельным сугукам (губернія, паліца, комісія, і інш.). І на такіх мала ёсьцека, якія здаецца аўтару.

Я гэта прывяду, што пісаў пра менаваныя формы Яз. Троська, адзін із лепшых знатакоў нашае мовы ў Беларускай ССР. Троська не мававед, але ў тых пытаннях, што ён развязкі, даследаваў, ён падыходзе да іх, як мававед, зэнтрычнаючаючыя, што і др. Я. Ст. Значыцца формы такія на выдуманыи Кузьмом Чорным, ён іх узяў ад народу некаторых мясцовасцяў Беларусі. Вось-ж, супроці сваіх пачатнае заявы, сам аўтар мусіў прызнаць, што ёсьць хормы і на -а, -я, зн. на -а з папярэднім мяккім або зацьвярдзельным сугукам (губернія, паліца, комісія, і інш.). І на такіх мала ёсьцека, якія здаецца аўтару.

, Восьмем, прыкладам — кажа Троська далей — слова **канцылярыя**. Нідзе ў ніводным беларускім дыялекце ў жывой гутарцы на кожнук гэтае слова з канчатак **-ыя**. Кажуць **канцылярия**, рэччас — **канцылярія**, прыкль: пашоў да канцыляры і г. д.. Дзеля лішняга доваду вось жывы прыклад. Вайсковы лягер «Савецкая Беларусь». Ідзе лексы з грамадаведы. Чытас ваенком часы, які родам із Смаленшчыны, Рослаўскага павету. Колькі разоў ужыв слова **губернія**, кампания і на разу не сказаў «губернія», «кампания»... Можна па злучэнні скажаць, што селянін або сялянка не вымаўляюць **рэзалиюцы...** а звычайна скажуць у вадпаведных выпадках — **рэзалиюца**, як і **раса**, **акац** і інш. («На-лажкі ў там нейкую рэзалиюцу»; якічна на паперы **рэзалиюцы** і г. д.).

Аўтар добра дадаець, што, калі будзем ужывакаць западній беларускіх хормы, то «нашае пісьмо (і вымова — Я. С.) ў вадпаведных чужаземных словамах захавае ўласцівія нашай мове канчаткі, падобна да таго, як і ў чужаземных мовах таксама захаваюцца ўласцівія ім (тым мовам) канчаткі. Прыкладам, у Немаўду др. Войтанка з Баранавіцк. п.), палі-

ча (запісаны ў Валожыні і ў Дзісенск. п.; гэтым ад «паліца» ёсьць «палічнік» — хто служа ў паліцы); порца, зъм, порцайка. Ты-ж ізъеў сваю порцу да яніч лезеш! Мне лучыла маленькая порцайка; рапараца, раца, Што за чалавек: ка ўсякому чопіца бяз дай рацы? Нашто абаўляцца чалавек бяз дай рацы; станца (Слуцак); Ях бачыш адлер іх на станцу; Паедзем на станцу, а там сядзиш на машину; турбаци, толькі турбаци вам нарабі!

Таціна (Пружанска п., Горанікі п.); Таціна такая дружная дзяўчына (Шсл. пад «дружны», гл. якіч пад «зазуванца»).

Андынера (плата парабуку натураю); аньцілер, Служкі ў ваньцілеры; канчужных словаў. Зацемлю, што таворка Гімененшчына ёсьць пераходнай ад паўднёва-заходняга дыялекту да дыялекту сяроднянага беларускай мовы, зь перавага ў ёй (у таворцы) рысаў дыялекту сяроднянага. Камэда зь ім дыг годзе!

Яхіма (Янавічы ля Клецка); Алімпа (Чатыркі Крэўскае вол. Ашмянск. п.).

Прыведзенымі прыкладамі, ведама, на

высілены ўвесь матар'ял; я прывёў адно

тая прыклады, што меў пад рукою.

Таксама паказанымі месцамі запісаў не абмежуеца пашираныне прыведзеных прыкладаў. Але зь менаванага і

прыведзеных прыкладаў відаць, што

разгляданыя хормы на -а, -я з папярэднім сугукам пашираны па ўсёй Беларусі, ды цыпрака ў вадпаведных мясцовасцях яны асбяспечаны пануюць, — у дру

гіх сустракаюцца ў большай абе меншай

меры. Значыцца, я не прысьпяша гэтых хормаў, як думае (там-же) др. Ст. Ст.

Ня треба быць мававедам, каб разглядаць хормы (на -а, -я з папярэднім

сугукам) уважаць за запрадынныя беларускія; пад нікім упільвам яны не ма

глі зьявіцца, прымеж таго хормы на

-яя, -ія, лёгка маглі лучыць пад упіль

вам расейскім і польскім. З прыведзеных

прыкладаў таксама відаць, што хормы

на -а, -я з папярэднім сугукам наўгайней пакаўшаваліся ў хрышчоных імёнаў,

значыцца ў разізмай атмасфэры, куды

чужы ўпльў меней даходзе. Эта ясна

съветчы, што хормы на -яя, -ія занесе

ны да нас менаванымі чужымі мовамі.

Ст. Ст. думае (там-же), што «працэс

асымляці» хормаў на -яя, -ія пойдзе

або такай дарогаю, што -яя, -ія (паліція, пэнсія) пярэядзіць у -а, -я з папярэ

днім сугукам (паліца, пэнсія) або працэс

пойдзе «іншым шляхам». Дык ён хоча

пачакаць і даведацца, што з -яя, -ія

станеца. Але з -яя, -ія (= -яя, -ія)

нічагу не можа, яны толькі такімі

і могуць застасцца. Значыцца, калі мы ў друку будзем уважаць хормы на

-яя, -ія, дык мы толькі ўкраінім на

такім мове чужуму асбяспечаны, а сваю

даб'ем і тым самым аслабім нашу мову

гэтым калецгвам. Хормы на -а, -я з папярэднім сугукам (паліца), (пэнсія) узьнікі, лініі

іншыя, — але з -ія, -іо, у като

рых і было каротшае (але ня й), і яно бы

ло ўабрана папярэднім сугукам. Вусна

вия м, п, б зацьвярдзелі ў беларускай

мове на канцы складу, дзеля таго за

цьвярдзелі яны і ў разгляданых хормах

(Яхіма, Алімпа). Захадн-зўрапейскія д

і паўднёвікі ў беларускай мове ўспрынты, як цвярдзілі; таксама ёсьць у раз

гляданых хормах (камэда). Бачым тут

пойдзе адбіцце беларускіх фантастыкі.

Пераход -ія, іо з папярэднім сугукам

у-я, -а з папярэднім сугукам (пазыцыя, пэнсія)* ёсьць зявіца фанэтычная. А

фанэтычныя зявы на знаючы вынікаюць, яны зьяўляюцца ў тым самым пала

жэнню ў ўсіх словах. Эта ясна

да, т у ўсіх словах беларускай мовы

перайшлі ў дз, і мяккі. Здаеніе су

гукай стала ўсюлько, дзе, па щэзві

ненію ь, зявілася група: мяккі сугук

+ і + самагук (чытаныне, судзьдзя). Таксама заходня-зўрапейскія пала

мікі з, с перад і ў беларускай мове за

цьвярдзелі на толькі ў словах даўно

знародненых, таіх, як «Зыдор», «Сы

мон», але з і ў нядайна перанятых (фі

зыка, псыхіка, сыстэма і інш.). То са

мае датыкацца да заходня-зўрапейскіх

д, т перад і; на толькі маем д, т цвяр

дзілі ў словах, што стаілі агульнана

родныя, як «дыхт» (даць дыхту) («шкар

літъ», але з і ў нованаранітых (дыле

ма, актыў). Ведама, што такое-ж канск

вінтае правядзенне фанэтычнага пра

ва мусіць быць і ў разгляданай зяве

ды пра гэта-ж съветчы прыпадкі гэ

тае зявы ў нядайна перанятых чужых

словах (камісія, міліца). Так, як паказана

вышэй, бывае, калі слова із злучанынем

сугук + іа або сугук + іо пераймаюць

беларускую вымову расейскай адказу

беларускую вымову з падвойным сугу

кам, Беларусы, бывае, вымавяць і ў гэ

той групе падвойны сугук. Дзеля таго

здаеца чучы «Амляльня» «Наталья» і пад

(з іхнай падвойнай сугукам). Якіч пры

клад: нармальнім хормамі беларускімі

ёсьць, прыкладам, Васілій, Васілевіч,

але беларускім пераробам із расейскіх

«Васільев», «Васілевіч», будучы «Васіль

ліў», «Васільевіч».

) Усе цытаты ўзяты з арг. Яз. Тро

ські «Некалькі незакранутых пытанняў

з нашага правапісу й графікі» ў час.

«Асьвета», у Менску 1926 г., № 7, бач. 86.

) М. Шатэрнік: Краёвы слоўнік Чэр

веншчыны. Выданые Беларуское Ака

Паходжаньне Палескай нізіны

(З ГЕАЛЯГІЧНАГА МІНУЛАГА ПАУДЗЕІНАЙ БЕЛАРУСІ)

Сучаснае Палессе нагадвае дно вялікага пласкадоннага карытка плошчай каля 90 тысяч квадратных кіляметраў. Палеская нізіна ахалле паднімёвуюча частку нашай краіны, распашцаючыся ад Заходніга Бугу да Дніпра.

Паходжаньне ёй гісторыя развіцьця Палескай нізіны прадстаўлена як бесьперыпннае пераўтварэнне рэльефу, пры якім на месцы старажытных гор утварылася нізіна. На працягу шматлікіх мільёнаў год у выніку хістальных рухаў зямнёй кары і зямненія клімату адбываіся наўяўлічыя змены на паверхні гэтай часткі Зямлі.

У аддаленіи часы геалягічнага мінулага на месцы вялікай Палескай нізіны быў мэртвая пустыня. Гэта быў перыяд найбольш старажытнай у гісторыі Зямлі, названай геалёгамі архейскай.

Наступныя гораўтваральныя рухі, суправаджаныя разломамі ёй інтэнсіўнай вулканічнай дзеянасцю, зямнімі выгладжаніемі і намесі вялікага паднімання, якіх было ў сучаснай літаратуре, як Берасцейская Днепропетровска-Данецкая, і падзяляючыя іх узышы — Украінскі і Беларуска-Літоўскі кірштальныя масивы.

У наступныя за архейскай геалягічнай эры — пратэрразойскую, палеазойскую ёй мэзазойскую на працягу большаднія мільярдаў гадоў тэртыроры Палессы то затапляліся прылагоочымі морамі, то становіліся сушай. Пры наступанні яно накроўвалася свае воды ёй падніманыя часткі сушы, часта ўтвараючыя залівы і цэлыя лябірінты замкненых і паўзамкненых лягун.

Кароткі ёй бурны парожыстыя рэкі, якія сіцікалі ў гэты час з павышанымі грастораў Беларуска-Літоўскага і Украінскага масіваў, разбураючы іх, неслі да мораў і лягун абломкі горных парод.

З часам гэтая дзеянасць ручаяў, рэк, а таксама дажджовых водаў значна згладжвала і паніжала ўзвышы, спрыяючы прасоўванню берагавай лініі мора.

Пасля кожнага адступання мора заставалася мнозіві адасобленых або злуціх паміж сабою вадаў, а рэкі, на кіруючыяся да мора, пракладвалі новыя шырокія рэчышчы, энергічна размываныя паверхню ёй выносічы вялізарную колькасць пароды: вапняк, даміт, крэйдай, мергеляй.

Накапліненне асадак у суправаджалася бесьперыпнім праганіннем дна ўпадзін з усёй сорынай адкладаньняў, якія яе запаўнялі.

Побач з няспыннай барацьбой сушы ѹмора адбываілася перыядычнае змены клімату, што выклікала зямнені ёй расылінным і жывёльнім съвеце. Асноўныя рысы Палескай нізіны склалі ў наступную апошнюю эру ёй гісторыі Зямлі, так званую кайназойскую.

З адступлением апошняга, трацічнага мора, водныя латокі, накроўваючыя да мора, пракладвалі сабе шляхі пераважна ўздоўж Палескай нізіны. Паасобныя, больш дробныя вадатокі аўтаднічоўваліся ёй утваралі цэлуу сетку рэк, якія падалі з поўначы ёй пойдня ёй асноўныя патоўкі. Так у гэты перыяд сформавалася рабная сетка стадаўнай Прывіці з шматлікімі прытокамі.

Ручай, речкі і вялікія рэкі, пракладваючыя і паглыбляючыя свае рэчышчы, разбурали берагі, змывалі і выносли масу разрыхленых парод да верхняй пласти. Гэтыя рэкі неслі да мора вялізарную колькасць пяску, гравію, галькі і глыністых частак.

Падлікі вучоных паказалі, што слой пародаў таўшчынёй у 1 метр у ўмовах Сярэдняй Эўропы можа быць зменены рэкамі на працягу 125 тысяч год.

За шматлікія мільёны гадоў геалягічнай гісторыі рэкі зрабілі шырокасць жынінне ў форме карыту, уздоўж якога пракладала стадаўнай Прывіці, а па схілах з поўначы ёй пойдня да яе накроўваліся шматлікія прытокі.

Анічасова пракладала зямненіе клімату, які паступова набліжаўся да сучаснага. Непазнавальнае пераўтварэнне жынінне ў раслінны свет. Вымерлы шматлікія наземныя падлікі, гігантскія марскія пачвары, няпрystасаваныя да новіх умоваў жыцця.

На вялікіх заліўных лугах пасыпіліся каскі коней, чароды зуброў, якія захаваліся да нашых дзён, на вадапой зыходзіліся вялізарныя алені, слані і розныя драпежнікі. У лясах знаходзіліся вялікія, зайды, зайды, кунікі і іншыя звяры, якія амаль не адрозніваліся ад сучасных. І, нарэшце, гэтаму часу адпавядзе заліўленне працоўтчыя чалавекі.

Расылінасьць у вясноўным была падобнай на сучасную расылінасьць Чарнаморскага ўзбярэжжа Крыму, Каўказу, а ў Сярэдняй єўропейскай паласы.

Такой была Палеская нізіна перад пачаткам вялікага абледзененія Зямлі, якое ахапіла гэтыя прасторы. Першыя ледавікі паявіліся на месцы цяперашніх скандынаўскіх краін. Яны пачалі распаўзіцца ў бакі, пакрываючы пры сваім

пачало ў падніма-заходній частцы Палессы, якія знаходзіліся ў больш спрыяльных кліматычных умовах. У прастор, які ачысціўся ад лёду, з поўначы ёй пойдня хлынули водныя патокі, а некалькі абледзененія, якія пакінуły свае съяды на Палессы.

Пры руху вялізарной масы лёду, якую складала на поўначы, на месцы яго ўзвышненія, таўшчынёй у 1—2 кіламетры, якія вироввалі і выскрабілі зямлю, згладжоючы паверхню. Абломкі каменіні, адарваныя ледавіком ад склаў Скандынавіі, разам з пародай, якую сустракалася на ягоным шляху, рухалі ўперадзе ледавіка і пры ягоным таўшчыні ўзвышы. Гэта — канцовыя марны. Іны градамі ахамоўвалі Палесскую нізіну з поўначы ёй пойдняючыя вялізарныя водныя патокі, якія неслі на пойдні. Вялізарная тоўщча ледавіка несла суглінкі, супесі, глыны, гравію, гальку, якую заставаліся на месцы яго растайвання.

Пры адступанні або наступанні ледавіка прасторы Палессы пакрываліся пяскамі, якія прыносілі сюды водныя патокі, якія працягіваліся ўзгоркамі марны. Іны градамі ахамоўвалі Палесскую нізіну з поўначы ёй пойдняючыя вялізарныя водныя патокі, якія неслі на пойдні. Вялізарная тоўщча ледавіка несла суглінкі, супесі, глыны, гравію, гальку, якую заставаліся на месцы яго растайвання.

Адначасова з абледзененіем, як і ў папярэдняй эры, адбываілася абліжаныя Палессы, наўбільш інтэнсіўнае ў цэнтральнай яго частцы. Разам з геалягічнымі аслаблівасцямі, створанымі папярэдняй гісторыяй, гэта аказала вялізарныя ўплыў на разъмеркаваныя на працягу асобных эпохай вялізарных вазёраў і забалочаных прасторой.

Сучаснае аблічча прыроды Палессы складалася, у вясноўным, пасля адступлення ледавіка найбольшага абледзененія. Адступаньне ёй растайванье яго

Л. Берзіна
(«Звязда», 24 чэрвеня 1956)

КРАСКІ

(Заканчэнне з 5-ай бачыны)

— Ня будзь дурная — нагаворыши яшчэ. Лепшай працы на знойдзеши.

— Ці-ж гэта праца — пацеха адна, — скончыла я міла вядзе сваё жонка.

— Што з табой? Ад сваіх красак здурнела?

— Ня дай Божа! Ня дай Божа! — што ты?

— Дык чаго-ж пнеш: «праца — пацеха адна»?

Жонка зьбінгтжылася. Адыйшла якімудрымі да яго, але зараз-же вярнулася з конаўкай вады ёй пачала дбайліва паліваць краскі. Выставіла іх на падаконніцу, на сонца. Аўтушковіч уважліва націрае за жончынай працай. Як гэта магло надарыцца ѿ ягошай шэрай і парожнія будднінасці? Удумлівася ўзноў.

Быццам густы туман разаслаўся на ягоным шляху і хавае тое, што ён жадаў бачыць, або можа здабыць. Усё гэта так злоніса, незразумела.

— Краскі, як краскі, якое з іх ліха ўшасце стане?

— Апамятаіш — ня журы мяне!

— Ня журыся, а кажы што рабіць.

— Трэба ўзноўнай чараўніцы заплаціць.

— Шыбчыца жыць на можна... Я веру ў назімную моц...

— Рубля-ж стане з яе. Пэўна недзе ёй зкрошкі радаў?

— Рубля-я? Кіляграм хлеба купіць?

— А што, яна ў Менску?

— Чаго ёй тут?.. Годзе цягнуць, годзе?

— Ускрыкнула жонка.

— Людзі пачаюць — цішай хоць...

Хай цябе з ёмі! Але-ж мы гутарылі пра гэтыя краскі раней, і нічога тады я не было, адно які месяц ты надзіцца з ёмі...

Жонка ўсталіла із свайго месца, падыжыла да Аўтушковіча, стала калі яго і доўга моўкна пазірала на яго. Яна заўсёды казала яму пяшчотныя словаў. Ад першага знаёмства! Яшчэ да сужэнства, надаўміла яго супрощаціцаўцца, пасльмялася над ягошай аднастайнасцю, якія без весілосці. Яшчэ да сужэнства, наўбільшага падлікі.

— Хто прасіў ейных чараўніцай? Хто?

— Ад хвалівяння Аўтушковіча я разажно пахінусці, і прахаджала бачыць, але кожныя шыбчыцы заплаціць.

— Я хачу верыць, ве-ерыць! — утрымлівала Аўтушковіч жончынным словамі нічога, нічому ад балючай ацеўлівасці да яго: — Вяпрук п'яны!

— Хто прасіў ейных чараўніцай? Хто?

— Ад хвалівяння Аўтушковіча я разажно пахінусці, і прахаджала бачыць, але кожныя шыбчыцы заплаціць.

— Я хачу верыць, ве-ерыць! — утрымлівала Аўтушковіч жончынным словамі нічога, нічому ад балючай ацеўлівасці да яго: — Вяпрук п'яны!

— Не! Я ня дам грошай, ня дам! — падліклю людзі з іншых вуліц, дзе Аўтушковіч ніколі не хадзіў.

Хурманкі разъшахаліся, і разыўшліся мячане з кірмашу, і ўжо непадмечены кірмашныя съязкі куравеў ад ветру пагрушай і шумець, але Аўтушковіч не барздзіў жонкі падмесці... Апусьцела маленькая гасподка.

Жонка натыкалася за сілкімі заборамі, якія стасціліся да падмесці.

— Кажаш месяц наджусі імі?.. Мне плаціць!

— Плаціць! Плаціць!.. Я ледзі слова вымаўляю... Даўзоль мне верыць — я хачу верыць!.. Мы будзем шыбчылы!

1954 г.

К. Юхновіч

Уладыка Васіль у Кліўлендзе

Вельмі радасная і сладкая была ў нас пачатка Сёмуха, бо да нас, 22-га чэрвеня, завітаў наш дарагі Архіпастыр, Архіпастыр Вінцэнтій. Урачыста спаткаўшыся яго Высокапраўственічысціва на стансі, мы прывезлі яго ў дом Спадароў Лук'янчыка й Страпка, пры ўваходзе ў які Сп. Лук'янчык прывітаў нашага Уладыка хлебам і сольлю, а ягоны дзяўчаткі буцетам прыгожых кветак. Уладыка быў глыбока ўзрушаны тым, што прыгожымі і сардечнікамі падзяліў гасподаром, дзяўчатамі і ўсім прысутным.

Але Уладыка Васіль прыбыў да нас не для сваіх асабістых прыемнасцяў, а для служыні Богу ёй сівам суродчім. Таму ён зара-жа правёў нараду з нашымі Айцамі Еўфіміем і Калістратамі да знашымі Дырыгентамі, Сп. К. Кіслым, што Службай Божых: Усеняшняе ў суботу да 12-га чэрвеня. Таму пасля горача дзяўчаткі падзяліў гасподаром, дзяўчатамі і ўсім прысутным.

Пачуўшы, што мы будзем менці рабасць паслушаць урачыстую Архірэйскую. Усеняшняе пераходзіць такімі спасціўнай і падзяліўшыся на вялікімі падзяліўшыся. У

Зь беларускага жыцьця

ГАЛАВА БАПЦ У ПЭРЦЕ (АУСТРАЛІЯ)

Нядзелю Беларусы Пэрту мелі гонар гасціць у сябе Яго Праасвяшчэнства Архіепіскапа Сяргея. У нядзелю 27 траўня Беларусы і прадстаўнікі ад Украінскага супстэрні Уладыку на чыгуначнай станцыі ў Пэрт. Беларускія дзеци ўручылі Яго Праасвяшчэнству букет кветак.

У наступную нядзелю Праасвяшчэнны Архіепіскап Сяргей адслужыў у салініце сівітароў урачыстую Багаслужбай для Беларусаў. Свайм гарачым казанынем Уладыку выклікаў сълёзы на вачах шматлікіх прысутных. Аўстралійская преса зъмісьціла фатаграфію Уладыкі і зацемку на балонах сваі газетаў.

У другую нядзелю чэрвеня Праасвяшчэнны Архіепіскап Сяргей багаславіў новапаўсталы прыход БАПЦ у Пэрце, які ў хуткім часе пачне будову сваі скайскай царквы.

16 чэрвеня, Беларусы Пэрту разьвітае з сваім дастойным гасцічам, які выехаў у Ўсходнюю Аўстралію.

М. Л.

ГАДАВЫ СХОД СЭКЦІИ АБРФ У КРЭЗО (ФРАНЦЫЯ)

24.6.56 г. у залі Францускага Хрысьцянскага Сындыкату адбыўся гадавы сход. Старшыня ўступаючага ўраду зрабіў кароткую справаздачу з дзейнасці ўправы за мінулы год, а прадстаўнік рэвізійнай камісіі — з касавых справаў. Пасыль дыскусіі, уступаючаму ўраду была вынесеная падзіка з абсалютным. Быў выбраны новы ўрад у складзе: старшыня — сп. М. Булыга, сакратар — сп. Ж. Гасцічэў, скарбнік — сл. Б. Нагорны. Рэвізійная камісія: сп. сл. Ф. Ращковіч, В. Логач.

Новы ўрад забавязаўся далей сумленна працаўцаў, заклікаючы ўсіх сяброў да дапамогі. Пры гэтым трэба зазначыць, што сп. Б. Нагорны зъяўляецца, дэлегатам, выбраным работнікамі на месцы свае працы. Гэта адзін з доказаў, што нашыя сабры належна ўмоюць прыдзіцца сабе давер і пашану.

М. Б.

ДЗЕНЬ МАЦІ У КЛІЛЕНДЗЕ

Філія жаночага аддзелу пад кіраўніцтвом сп.-ні К. Чэрнік пры клілэндзкім аддзеле БАЗА, 20-га траўня 56 г. урачыста сівітавала «Дзень Маці». Свята Дзень Маці, асабліва ў Амэрыцы, мае за сабой слáунья традыцыі й сваю гісторыю. Гэтае свята зъяўляецца сымбалем глыбокай павагі да жаночыні нааугул, а асабліва да маткі, якай ўпершую чаргу іншес цяжар узгадаваньня будучых пакаленняў краіны.

Вось-жা прафылоючы на эміграцыі, але духова застаючыся цесна звязанай із сваімі традыцыямі, беларуская матка ў першую чаргу лічыць сваімі мацірскімі і грамадзкімі абавязкамі перадаць сваім нашчадкам родную мову і традыцыйныя вялікія беларускага народу.

Пасыль малебену у БАПЦ у Клілэндзе, урачыстасць адбывалася пры Коледж аэронімі і была адчыненая сп. В. Яцкевіч — сабрам жаночай філіі пры аддзеле БАЗА. Пасыль адчыненія і канцлерскага ўступаючага слова аб значнай сівіта, сп.-ні В. Яцкевіч передала слова сп.-ні К. Чэрнік — рэфэрэнты жаночай філіі, якія зачытала, грунтоўна апрацоўваны рэфэрэт, дзе высывестліла ролю жаночыні, як маткі, ды ролю жаночыні, як рэлігійна-грамадзкага й палітычнага лідэйніка. Яна падкрэсліла асаблівасць ролю вялікіх беларускіх жаночын, як С. Еўфрасіні Полацкай, Рагнеды, А. Цёткі і інш.

Пасыль рэфэрэту пачалася мастацкай частка. Сп. М. Л. прадакламаваў сваю верш «Ліст да маці». Дзені дашкольнага веку й першага году наўчаньня: К. Каваленка, Г. Луканчык, М. Яцкевіч і М. Каваленка прадакламавалі цэлы рад першай у беларускай мове. Прысутныя іх надзілілі бурый воспескай. Найблізьшаў паміж дзяцей выдзялілі малады музыка Юрка Лазар, які выканала «Лявоніху» ды рад беларускіх мэлодыяў на акардыёне. Урачыстасць закончылася шклянкай чаю. Познім вечарами, узельнікі разьвітваліся да будучай сістэмы.

М. Латушкін

*

23-га чэрвеня 56 г. вернікі БАПЦ у Клілэндзе горача віталі Яго Высокапраасвяшчэнства Уладыку Васілю. Падчас свайго пабыту ў Клілэндзе Уладыка Васіль даў шлюб дзіўным маладым парам: Сяргею Лук'янчуку з Фаній Шабровіч і Янку Раковічу з Ядвігай Сабарнай.

ЗБМА У КЛІЛЕНДЗЕ

У нядзелю, 10-га чэрвеня, адбыўся гадавы пераварычы сход ЗБМ у Клілэндзе. У прызыднім сходу быў выбраны А. Сацэвіч, М. Латушкін і К. Калоша. Пасыль каротка справаздача даслошчнай кіраўніцкай сп. С. Карніловіч ды прачытаньня акту рэвізійнай камісіі, пачалася жывая дыскусія, у якой шмат сяброў забірала голас. На новага кіраў-

ніка ЗБМ у Клілэндзе выбраны сп. Ул. Дунец; на заступніка — А. Лук'янчык; на сакратара — М. Ягайдзік; на скарбніка — І. Калада; на культурнага рэфэрэнта інж. К. Калоша. У рэвізійную камісію ўваішлі: А. Сацэвіч, М. Латушкін і В. Ламака.

*

Спартовая дружына ЗБМ у Клілэндзе «Пагоня» заняла першое месца ў сваім лізе ды запісала гуляць ніякім спартыстствам штату Огэй, але з прычыны выезду некаторых у Чыкаго, дзе давалі ў гэты час канцэрт, «Пагоня», якую чыніла выклікаў сълёзы на вачах шматлікіх прысутных. Аўстралійская преса зъмісьціла фатаграфію Уладыкі і зацемку на балонах сваі газетаў.

У другую нядзелю Праасвяшчэнны Архіепіскап Сяргей адслужыў у салініце сівітароў урачыстую Багаслужбу для Беларусаў. Свайм гарачым казанынем Уладыку выклікаў сълёзы на вачах шматлікіх прысутных. Аўстралійская преса зъмісьціла фатаграфію Уладыкі і зацемку на балонах сваі газетаў.

М. Л.

ГАДАВЫ СХОД СЭКЦІИ АБРФ У КРЭЗО (ФРАНЦЫЯ)

24.6.56 г. у залі Францускага Хрысьцянскага Сындыкату адбыўся гадавы сход. Старшыня ўступаючага ўраду зрабіў кароткую справаздачу з дзейнасці ўправы за мінулы год, а прадстаўнік рэвізійнай камісіі — з касавых справаў. Пасыль дыскусіі, уступаючаму ўраду была вынесеная падзіка з абсалютным. Быў выбраны новы ўрад у складзе: старшыня — сп. М. Булыга, сакратар — сп. Ж. Гасцічэў, скарбнік — сл. Б. Нагорны. Рэвізійная камісія: сп. сл. Ф. Ращковіч, В. Логач.

Новы ўрад забавязаўся далей сумленна працаўцаў, заклікаючы ўсіх сяброў да дапамогі. Пры гэтым трэба зазначыць, што сп. Б. Нагорны зъяўляецца, дэлегатам, выбраным работнікамі на месцы свае працы. Гэта адзін з доказаў, што нашыя сабры належна ўмоюць прыдзіцца сабе давер і пашану.

М. Б.

ДЗЕНЬ МАЦІ У КЛІЛЕНДЗЕ

Філія жаночага аддзелу пад кіраўніцтвом сп.-ні К. Чэрнік пры клілэндзкім аддзеле БАЗА, 20-га траўня 56 г. урачыста сівітавала «Дзень Маці». Свята Дзень Маці, асабліва ў Амэрыцы, мае за сабой слáунья традыцыі й сваю гісторыю. Гэтае свята зъяўляецца сымбалем глыбокай павагі да жаночыні нааугул, а асабліва да маткі, якай ўпершую чаргу іншес цяжар узгадаваньня будучых пакаленняў краіны.

Вось-жা прафылоючы на эміграцыі, але духова застаючыся цесна звязанай із сваімі традыцыямі, беларуская матка ў першую чаргу лічыць сваімі мацірскімі і грамадзкімі абавязкамі перадаць сваім нашчадкам родную мову і традыцыйныя вялікія беларускага народу.

Пасыль малебену у БАПЦ у Клілэндзе, урачыстасць адбывалася пры Коледж аэронімі і была адчыненая сп. В. Яцкевіч — сабрам жаночай філіі пры аддзеле БАЗА. Пасыль адчыненія і канцлерскага ўступаючага слова аб значнай сівіта, сп.-ні В. Яцкевіч передала слова сп.-ні К. Чэрнік — рэфэрэнты жаночай філіі, якія зачытала, грунтоўна апрацоўваны рэфэрэт, дзе высывестліла ролю жаночыні, як маткі, ды ролю жаночыні, як рэлігійна-грамадзкага й палітычнага лідэйніка. Яна падкрэсліла асаблівасць ролю вялікіх беларускіх жаночын, як С. Еўфрасіні Полацкай, Рагнеды, А. Цёткі і інш.

М. Латушкін

БЕЛАРУСКАЯ ВЕЧАРЫНКА У ЧЫКАГО

У суботу 16 чэрвеня сёлета адбылася ў Чыкаго беларуская вечарынка, ладжана Клілэндзкай моладзі. У канцэртнай частцы выступалі Клілэндзкі хор, салевыя і дзіўныя нумары спадаркічнай Іроны Калады ды Розы Шыкалюк пад акампанімэнт праф. Куліковіча (піяніна) і сп. В. Літвінка (акардыён). Маладыя танцоры ўдала выканалі «Лявоніху». Канфэрэнс вяла сп-ня Вера Жызвенская.

Пасыль канцэртнае часткі, якая зрабіла вельмі добрае ўражанье на прысутных, адбылася танцы. Пад гукі клілэндзкай аркестры «Палесць» танцы цягнуліся да познай ночы.

Прысутных было на вечарынцы каля 300 Беларусаў — пераважна новай эміграцыі. Дзеўнім таксама быў добра аbstыланы буфэт. Даход з вечарынкі прызначаны на патрэбы мастацкага гуртка ў Чыкаго, які знаходзіцца пад кіраўніцтвам парф. М. Куліковіча.

М. К-ра

Х-Ы АГУЛЬНЫ ЙЕЗЕД ЗБВВ (АНГЕЛЬШЧЫНА)

У дніх 30-га чэрвеня ў 1-га ліпеня 1956 г. у Беларускім Доме ў Лёндане, адбыўся 10-ы агульны ѹезд сяброў Згуртавання Беларусаў у Вялікай Брытаніі, пераважна ў Задзіночаныя Штаты Амэрыкі, трэба ўспомніць, што падзікаўнікі з'яўляюцца ў дзіўнай форме.

Хоцелася-б пажадаць, каб Галоўная Управа той сказ атрапідала. Заўажымы, што шмат сяброў выехалі з Брытаніі, пераважна ў Задзіночаныя Штаты Амэрыкі, што дзякуючы наўчальному заснаванню Беларусаў у Вялікай Брытаніі, дзе 50-гадовы кампазіціўны аркестр «Палесць» танцы падзікаўнікі з'яўляюцца ў дзіўнай форме.

Найважнейшыя нашыя арганізацыі з'яўляюцца падзеяй нязвичайнай. На прагніці гэтых гадоў мы на толькі зразіліся нутрана, але малі выйсці на новы арактэр. Прыпомнім толькі апошнія прынцыпічныя з'яўленія ў Брытаніі Парламэнтскімі сесіямі.

На 10-ы дзесятагоддзя агульны ѹезд ЗБВВ прыходзілі дэлегаты з Брадфорду, Манчестру, Бірмінгаму, Нотынгему і, зразумела, — найбольш з Лёндану ды ягонаўскіх акопак. Новадаўленая зала Беларускага Дому ў часе адкрыціць з'яўлялася перапоўненай.

На 10-ы дзесятагоддзя агульны ѹезд ЗБВВ прыходзілі дэлегаты з Брадфорду, Манчестру, Бірмінгаму, Нотынгему і, зразумела, — найбольш з Лёндану ды ягонаўскіх акопак. Новадаўленая зала Беларускага Дому ў часе адкрыціць з'яўлялася перапоўненай.

На 10-ы дзесятагоддзя агульны ѹезд ЗБВВ прыходзілі дэлегаты з Брадфорду, Манчестру, Бірмінгаму, Нотынгему і, зразумела, — найбольш з Лёндану ды ягонаўскіх акопак. Новадаўленая зала Беларускага Дому ў часе адкрыціць з'яўлялася перапоўненай.

На 10-ы дзесятагоддзя агульны ѹезд ЗБВВ прыходзілі дэлегаты з Брадфорду, Манчестру, Бірмінгаму, Нотынгему і, зразумела, — найбольш з Лёндану ды ягонаўскіх акопак. Новадаўленая зала Беларускага Дому ў часе адкрыціць з'яўлялася перапоўненай.

На 10-ы дзесятагоддзя агульны ѹезд ЗБВВ прыходзілі дэлегаты з Брадфорду, Манчестру, Бірмінгаму, Нотынгему і, зразумела, — найбольш з Лёндану ды ягонаўскіх акопак. Новадаўленая зала Беларускага Дому ў часе адкрыціць з'яўлялася перапоўненай.

На 10-ы дзесятагоддзя агульны ѹезд ЗБВВ прыходзілі дэлегаты з Брадфорду, Манчестру, Бірмінгаму, Нотынгему і, зразумела, — найбольш з Лёндану ды ягонаўскіх акопак. Новадаўленая зала Беларускага Дому ў часе адкрыціць з'яўлялася перапоўненай.

На 10-ы дзесятагоддзя агульны ѹезд ЗБВВ прыходзілі дэлегаты